

УДК 342.726:053.2

Тетяна Симоненко,
здобувач кафедри загальноправових дисциплін
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ Й ОЗНАКИ ПРАВА ДИТИНИ НА ЗАХИСТ ВІД УСІХ ФОРМ НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

У статті здійснюється теоретико-правовий аналіз поняття й ознак права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. Формулюється авторське поняття юридичної категорії «право дитини на захист від усіх форм насильства», досліджуються головні ознаки цього права в їх співвідношенні з поглядами різних авторів на права дитини в галузі теорії сучасного права.

Ключові слова: права дитини, право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні, ознаки права дитини на захист від усіх форм насильства, позитивні та суб'єктивні права.

Постановка проблеми. Розроблення теорії прав дитини є сьогодні однією з найважливіших проблем юридичної науки. Права дитини як юридична категорія не можуть досліджуватися поза сучасних учень про державу та право, оскільки дитина, будучи представником наступного покоління, соціалізується на основі цінностей, закладених у праві ще з часів формування первинних держав. У наш час права дитини, зокрема її право на вільний, без усякого насильства, розвиток, уже виділені в окрему групу прав людини, є предметом розгляду теорії держави і права як найважливіший соціальний і політико-юридичний інститут. Однак рівень теоретичного розроблення цього інституту не дає змоги говорити про існування єдиного підходу до визначення змісту й ознак права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні, цей процес перебуває на початковій стадії та потребує більше наукових досліджень.

Значний внесок у розроблення питань прав дитини, зокрема права на захист від усіх форм насильства, у вітчизняній науці права зробили такі науковці: О. Анатолієва, О. Вінгловська, І. Волошина, С. Коталейчук, Н. Крестовська, О. Кудрявцева, С. Несинова, Н. Опольська, С. Саблук, О. Шевченко-Бітенська та ін. Загальне уявлення про правовий статус дитини, у тому числі й про її права, в різних правових системах можна отримати з аналізу робіт таких зарубіжних авторів: Б. Барбари, Ж. Баттогтоха, М. Блека, М. Кантвелл, Б. Кларка, Л. Лейбланка, М. Пайса, Т. Плата, Д. Старма, Д. Тодреса, Ф. Фабриціуса, Т. Хаммарберга, С. Харта, Е. Цоллера, Р. Шельду, Д. Штурма, М. Ерлі та ін. Водночас теоретико-правові питання розвитку права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні та інших краї-

нах світу особливо з погляду дослідження понять та ознак цієї категорії прав розглядалися фрагментарно.

Метою статті є здійснення теоретико-правового аналізу поняття й ознак права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. Досягнення поставленої мети можливе за вирішення таких завдань: а) сформулювати поняття «право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні»; б) дослідити ознаки права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні в їх співвідношенні з поглядами різних авторів на права дитини в галузі теорії сучасного права.

Виклад основного матеріалу. Актуальність досліджень права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні віддзеркалюється в протиріччях між нормативною кваліфікацією фактів жорстокого поводження з дітьми й розумінням, визнанням цієї проблеми суспільством і державою. Гіпотеза досліджень із цієї вкрай актуальної тематики полягає в припущенні, що поняття й розуміння права дитини на захист від усіх форм насильства по-різному трактується в теоретичному плані, що негативно позначається на створенні ефективних правових механізмів щодо запобігання насильницьким діям стосовно дітей і практики реалізації відповідних норм зацікавленими суб'єктами. У більш широкому розумінні різниця поглядів на право дитини на захист від усіх форм насильства позбавляє можливості цільового вирішення проблеми подолання насильства стосовно дітей, навпаки, усунення цього протиріччя сприятиме виробленню державою комплексної стратегії поведінки органів влади в цьому напрямі. Звідси тео-

ретична значимість становлення змістових і структурних характеристик права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні полягає в можливості створення консолідованого підходу вітчизняних і зарубіжних авторів до проблеми насильства й жорстокого поводження з дітьми. Практична частина включає розроблення відповідних правових механізмів запобігання усім формам насильства стосовно дітей і практики забезпечення цього права всіма зацікавленими суб'єктами, насамперед органами державної влади, створення загальнонаціональної програми профілактики насильства.

Саме поняття «право дитини на захист від усіх форм насильства» має два рівні усвідомлення – законодавчий і теоретичний. Так, Закон України «Про охорону дитинства» розглядає *право на захист від усіх форм насильства* як гарантування кожній дитині права на свободу, особисту недоторканність і захист гідності [1, ст. 10]. Однак таке трактування занадто широке і спрямоване на гарантування основних максимум існування дитини – свободи, особистої недоторканності й гідності відповідно до практики міжнародного права прав людини. Виявляється необхідним розроблення більш глибоких теоретичних положень із цього питання, що сприяло б розумінню правової природи та характеру права дитини на захист від усіх форм насильства, правильній юридичній кваліфікації насильницьких дій щодо кожної особи, яка не досягла 18-літнього віку та перебуває під захистом держави.

Визначення поняття «право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні», структурних елементів цього виду прав є частиною історичного процесу становлення прав людини у світі. Права людини в суспільствах зі сталими демократичними традиціями є базовою категорією, яка еволюціонує разом із розвитком цих суспільств. Становлення та розвиток прав і свобод людини має тривалу історію й супроводжується боротьбою доктрин і традицій, характерних для тієї чи іншої країни [2, с. 85]. У будь-якому разі права людини є предметом глибокого загальнотеоретичного аналізу, що безперервно відбувається завдяки увазі до цієї проблематики багатьох вітчизняних (М. Антонович, Ю. Білас, С. Верланов, В. Денисов, М. Козюбра, П. Рабінович, О. Руднева, С. Шевчук та ін.) і зарубіжних (А. Ейде, К. Браун, Д. Гом'єн, Р. Джефрі, М. Дженіс, Дж. Доннеллі, М. Крейвен, А. Шайо, Г. Шварц та ін.) учених.

Різноманітні визначення поняття «права людини» можна знайти у словниках: «певні можливості людини, необхідні для її існу-

вання та розвитку в конкретно-історичних умовах» [3, с. 59]; «поняття, що характеризує правовий статус людини по відношенню до держави, її можливості і домагання в економічній, соціальній, політичній і культурній сферах» [4, с. 514]; «визначальні засади правового статусу особи. Належать людині від народження, а тому є природними й невідчужуваними. Без цих прав людина не може існувати як повноцінна суспільна істота. Права людини є необхідним елементом громадянського суспільства і правової держави» [5, с. 710]; «сукупність правил, що характеризують правовий статус громадянина; невід'ємна приналежність людини з моменту народження, основне поняття природного й будь-якого права загалом: права, властиві природі людини, без яких вона не може існувати як повноцінна людська істота <...>. Права – це охоронювана, забезпечувана державою природна можливість щось робити, здійснювати, мати гідні умови життя, бути гарантованим від насильства тощо» [6, с. 628]. Для енциклопедичних видань, складених у багатьох європейських країнах, де ставлення до прав людини має іншу ціннісно-історичну ретроспективу, характерним є те, що під час визначення поняття «права людини» зосереджується увага на їх ознаках, що вони є природними й невіддільними від людини, без яких вона не може існувати як повноцінна соціальна істота. Так, у Британській енциклопедії зазначається, що права людини – це права, які належать індивідові внаслідок того, що він є людиною. Вони співвідносяться з широким континуумом цінностей, які за своїм характером є універсальними й у певних смислах рівно властиві всім людським істотам [7].

Права дитини, зазначає Н. Опольська, є об'єктивно визначеними соціально-економічним рівнем розвитку суспільства та юридично гарантованими державою. Це ті можливості задоволення потреб та інтересів дитини, реалізація яких є необхідною умовою для її нормального життя й гармонійного розвитку, здійснюється самою дитиною або за допомогою інших осіб [8, с. 16]. Становлення прав і свобод дитини в Україні розпочалося з каталогізації прав людини в розділі II Конституції України, де, зокрема, проголошено охорону дитинства (ст. 51), рівність прав дітей незалежно від походження, заборону насильства над дитиною та її експлуатації, захист і допомогу держави дитині, позбавленій сімейного оточення (ст. 52) [9]. Незважаючи на те що Конституція України не встановлює будь-яких вікових обмежень для носіїв прав і свобод, а також не містить прямого посилання на особливості їх здійснення саме дитиною,

на дитину поширюються майже всі права людини з урахуванням певних особливостей. Проте загальна практика правозастосування говорить про те, що самостійна реалізація конституційних прав і свобод в однаковому обсязі між особами з різними віковими категоріями неможлива.

У вітчизняній теорії права також існує цей умовний поділ авторів на тих, хто отожднює права людини та права дитини, суттєво не відрізняючи останні за обсягом і змістом від загальноновизнаних прав особи (наприклад, у деяких юридичних словниках права дитини визначаються як «права людини стосовно дітей» [10, с. 239]), і тих, хто наводить аргументи щодо можливості виділення права дитини в окрему категорію в межах універсального вчення про права людини. Погляди прихильників саме другого підходу становлять найбільший інтерес під час вирішення поставлених у статті завдань. При цьому права дитини визначають як «закріплені в Конституції України і гарантовані державою можливості поведінки і розвитку неповнолітнього з урахуванням його індивідуальних потреб і соціальних інтересів суспільства відповідно до існуючого чинного національного законодавства і міжнародного права» [11, с. 14]; «систему прав і свобод, що характеризують правовий статус дитини, з урахуванням особливостей її розвитку, до повноліття» [12, с. 707]; «систему соціальних, економічних, культурних та інших можливостей, які зумовлені особливостями фізичного, психологічного та розумового розвитку дитини, що визнаються та здійснюються у певний період життя людини – дитинства, виходять з принципів природного права, загальнолюдських цінностей, визнаних у міжнародному праві та національному законодавстві, гарантуються державою, суспільством, сім'єю та іншими суб'єктами права й мають особливий режим та механізм реалізації і захисту» [13, с. 94]; «певні можливості дитини щодо її гармонійного розвитку і росту в певних соціальних, економічних і духовних умовах, що відповідають відповідним координатам часу і простору» [14, с. 16]. Можна помітити, що об'єднувальним фактором сформульованих понять є прагнення їх авторів визначити права дитини як *можливості* її поведінки й розвитку, а отже, насильницькі дії варто вважати однією з найважчих перепон на шляху досягнення цього ідеалу. Нам видається, що це може бути і змістовотворювальним елементом під час формулювання поняття «право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні», адже в основі цього права дитини лежить насильство як конкретна дія (або бездіяльність), що

відбувається в певних формах. Саме ця дія, що зумовлена поведінкою людини, соціальними обставинами та іншими факторами, у разі її вчинення має бути ідентифікована за допомогою юридичних механізмів і вимагає реакції з боку держави, яка, за міжнародними нормами та національним законодавством, зобов'язана забезпечувати права людини, в цьому випадку мова йде про забезпечення прав дитини як найбільш незахищеної групи.

Для повного й методологічно правильного визначення поняття «право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» важливо встановити форми (види) насильства, а також місце та обставини застосування насильницьких дій. О. Шевченко-Бітенська зазначає, що залежно від характеру впливу на дитину насильство має дві *форми* (фізичне і психологічне насильство), які, окремо чи разом, можуть проявлятися в різних *видах* насильства: домашнє насильство, педагогічне насильство, інтелектуальне насильство, сексуальне насильство, економічне насильство (примусова праця тощо), інформаційне насильство, насильство в громаді, насильство щодо дітей у школах і навчальних закладах, насильство щодо дітей-мігрантів, насильство щодо дітей в установах догляду за дітьми й у системі правоохоронних органів, насильство щодо дітей під час воєнних дій і збройних конфліктів, насильство на робочому місці тощо [15, с. 9]. Такий підхід видається методологічно не дуже коректним, оскільки, по-перше, розділяються дві родові, схожі категорії – форма та вид, по-друге, до видів насильства авторка зараховує й насильницькі дії, що вчиняються в певних місцях, змішуючи, отже, характер насильства та обставини його застосування.

Більшу ясність у цьому питанні вносить позиція законодавця. Так, у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» виділяються такі форми (домашнього) насильства: економічне насильство, психологічне насильство, сексуальне насильство, фізичне насильство [16]. Останнім часом у зарубіжних країнах приділяють увагу інформаційному насильству. Такий вид насильства, поява якого є реакцією на стрімке розповсюдження інформаційних технологій, є не менш небезпечним за інші види насильницьких дій, які вчиняються стосовно дитини, а отже, проблематика запобігання інформаційному насильству повинна більш активно розроблятися вітчизняною наукою і ставати предметом законотворчості. Отже, говорячи про забезпечення державою права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні, варто мати на увазі таку юридичну конструкцію насильницьких

дій, що вчиняються щодо цієї категорії осіб: 1) форми (види) насильства: а) економічне насильство; б) психологічне насильство; в) сексуальне насильство; г) фізичне насильство; д) інформаційне насильство; 2) місце й обставини застосування насильницьких дій: а) навчальні заклади; б) родини; в) суспільні міста; г) воєнні дії та збройні конфлікти. Підсумовуючи наявні положення, що розкривають сутність прав дитини, а також структурні елементи цього права, безпосередньо *право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні* варто розглядати як закріплені в міжнародному праві та національному законодавстві, гарантовані державою умови для вільного розвитку дитини й пов'язані із цим правові засоби, спрямовані на запобігання будь-яким формам насильства стосовно дитини в різних місцях і за різними обставинами для забезпечення її нормального життя та гармонійного розвитку, які здійснюються самою дитиною або за допомогою зацікавлених суб'єктів.

Належність права дитини на захист від усіх форм насильства до правової системи характеризує наявність певних ознак, які підкреслюють юридичну сутність цієї категорії прав. Серед багатьох ознак прав дитини варто, на нашу думку, виділити їх *позитивістський і суб'єктивний* характер. У теорії прав людини осмислення їх сутності лежить через природно-правовий і позитивістський підходи. Установлення, до якого із цих концептів варто зараховувати права дитини, є неординарним завданням, оскільки це дасть можливість відчутти межу позитивного втручання держави в особі її органів влади в процес реалізації права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. У філософсько-правовій і юридичній літературі поняття «права людини» розглядається з різних поглядів, але все ж із початку з'ясовуються їх першооснова, тобто належать вони апріорі людині як представникові біологічного роду, будучи основою соціокультурних комунікацій, або ж творцем прав людини є держава. У першому випадку закон лише фіксує вже чинні права і свободи, у другому – створює їх. Що ж стосується прав дитини, зокрема права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні, то поділ прав цієї категорії осіб на природні й позитивні в сучасних умовах державотворення виявляється недоцільним, адже сьогодні можна говорити не тільки про мирне співіснування, а й про відому інтеграцію цих напрямів, єдність природного й позитивного права.

На думку Р. Мюллерсона, «для визначення тих факторів <...>, на основі яких законодавець формулює юридичні норми в галузі прав і свобод людини, має братися до уваги

принаймні три рівні: індивідуальний, що стосується людини як такої з усіма її біологічними й соціальними потребами; громадський, який визначається умовами життя цього державоутворювального суспільства, рівнем його розвитку, усіма особливостями і традиціями; міжнародний, який визначається ступенем розвитку світового співтовариства загалом, рівнем взаємозалежності держав і народів, як наслідок цього, характером міжнародного права, міжнародних механізмів і процедур, тобто характером людської цивілізації загалом» [17, с. 7]. На наш погляд, серед цих факторів найбільший вплив на визначення прав і свобод дитини справляє міжнародний фактор, оскільки саме з колективного міжнаціонального усвідомлення розпочалося універсальне правотворення в галузі прав дитини, та фактори, що стосуються характеристики цього державно-організованого суспільства, але не окремо один від одного, а в їх єдності, адже будь-яка держава, бажаючи бути повноправним членом світового співтовариства держав, має погоджувати своє законодавство і свою практику з вимогами міжнародних стандартів. Це означає, що права і свободи дитини значною мірою вийшли за межі суто внутрішньої компетенції держави, стали предметом міжнародної турботи. Отже, можна впевнено казати, що право дитини на захист від усіх форм насильства має здебільшого *позитивістський* характер, що зумовлено дією норм міжнародного та національного права.

Позитивістський характер права дитини на захист від усіх форм насильства підкреслює ще одну рису прав дитини – їх *суб'єктивізм*. Ще в 1959 році прийнята на рівні ООН Декларація прав дитини розглядала дитину як повноцінного суб'єкта прав, це положення підтверджено Конвенцією про права дитини 1989 року, і тепер складно заперечити той факт, що дитина є спеціальним суб'єктом права та самостійним носієм передбачених Конвенцією прав. Однак суб'єктивний характер прав дитини має давню передісторію у вигляді окремих концепцій і роздумів із цього питання. У сучасному професійному праворозумінні права людини, що містяться в міжнародних угодах і національних конституціях, іменуються суб'єктивними, тобто індивідуальними, що належать не тільки всім, а й кожному. Вони відкривають перед їхніми носіями простір для різноманітної діяльності, задоволення своїх потреб, інтересів, користування тими чи іншими соціальними благами, дають можливість володіти інструментами захисту власних прав у разі їх порушення особам та організаціям. Суб'єктивне право – це гарантована державою міра можливої й допустимої

поведінки особистості, найважливіший елемент її конституційного статусу. У правовій літературі зазначається, що «в основі суб'єктивного права лежить категорія юридично забезпеченої можливості, яка передбачає: 1) можливість позитивної поведінки самого уповноваженого, тобто право на власні дії; 2) можливість вимагати відповідної поведінки від правозобов'язаної особи, тобто право на чужі дії; 3) можливість удатися до державного примусу в разі невиконання протилежною стороною свого обов'язку (домогання); 4) можливість користуватися на основі цього права певним соціальним благом» [18, с. 262–263]. Суб'єктивні можливості щодо захисту від насильства, відповідно до Конвенції ООН з прав дитини та інших міжнародних угод, надаються дитині Конституцією й Законом України «Про охорону дитинства», де в ст. 10 зазначається, зокрема, що «дитина вправі особисто звернутися до органу опіки та піклування, служби у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, інших уповноважених органів за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів» [19]. У цьому разі безпосередньо дитина, незважаючи на свій вік, також є активним суб'єктом забезпечення права на захист від усіх форм насильства, підкреслюючи суб'єктивний характер цієї категорії прав.

Висновки

У вітчизняній теорії права існує два підходи до досліджень прав дитини: прихильники першого підходу схильні отожднювати права людини та права дитини, суттєво не відрізняючи останні за обсягом і змістом від загально визнаних прав особи, інша група авторів наводить аргументи щодо можливості виділення права дитини в окрему категорію. Уважаємо, що права дитини повинні досліджуватися в розрізі універсального вчення про права людини з урахуванням вікового критерію, але теоретичний аспект вирішення цього завдання зумовлює доцільність розглядати права дитини як окрему юридичну категорію, що дасть змогу правильно встановити зміст і структуру окремих прав дитини, до яких належить і право на захист від усіх форм насильства. Головними ознаками права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні можна вважати їх позитивістський і суб'єктивний характер. Поділ прав цієї категорії осіб на природні й позитивні в сучасних умовах державотворення виявляється недоцільним, адже сьогодні можна говорити про єдність природного й

позитивного права. Суб'єктивний характер права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні зумовлений у тому числі можливістю дитини самостійно захищати себе від насильницьких дій, що передбачено Конституцією та Законом України «Про охорону дитинства».

Список використаних джерел:

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 14.
2. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
3. Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні: монографія / за ред. Н.М. Оніщенко, О.В. Зайчука. Київ: Юридична думка, 2007. 424 с.
4. Словничок юридичних термінів: навч. посіб. / уклад. В.П. Марчук. Київ: МАУП, 2003. 128 с.
5. Большой юридический словарь / под ред. А.Я. Сухарева, В.Д. Зорькина, В.Е. Крутских. Москва: ИНФРА-М, 1997. 790 с.
6. Юридична енциклопедія: у 6 т. / редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998–2004. Т. 4: Н-П. 720 с.
7. Барихин А.Б. Большая юридическая энциклопедия. (Серия «Профессиональные справочники и энциклопедии»). Москва: Книжный мир, 2010. 960 с.
8. The New Encyclopedia: Microaedia. Vol. 6. L., 1988. P. 986.
9. Опольська Н.М. Правове забезпечення прав та свобод дитини в Україні (загальнотеоретичний аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Київ, 2010. 22 с.
10. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами, внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р.) *Офіційний вісник*. 2014. № 19. Ст. 583.
11. Энциклопедический юридический словарь / под ред. В.Е. Крутских. 2-е изд. Москва: Инфра-М, 1998. 368 с.
12. Корж-Ікаєва Т.Г. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 2.00.07. Київ, 2008. 16 с.
13. Пустовіт Ж.М. Права дитини. *Юридична енциклопедія* / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; Ю.С. Шемшученко (ред.). Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1998–2004. Т. 4: Н-П. С. 707–708.
14. Шульц О.А. «Права дитини» як категорія сучасного конституційного права. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 91–96.
15. Оніщенко Н.М., Львова О.Л., Сунегін С.О. Права і свободи дитини: вступ до проблеми.

Часопис Київського університету права: укр. наук.-теорет. часоп. / Київ. ун-т права Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького Нац. акад. наук України. Київ, 2001. С. 13–17.

16. Шевченко-Бітенська О.В. Правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.11. Одеса, 2015. 210 с.

17. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. Відомості *Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.

18. Мюллерсон Р.А. Права человека: идеи, нормы, реальность. Москва: Юридическая литература, 1991. 160 с.

19. Матузов Н.И. Актуальные проблемы теории права. Саратов: СГАП, 2004. 512 с.

В статье осуществляется теоретико-правовой анализ понятия и признаков права ребенка на защиту от всех форм насилия в Украине. Формулируется авторское понятие юридической категории «право ребенка на защиту от всех форм насилия», исследуются главные признаки этого права в их соотношении с взглядами различных авторов на права ребенка в области теории современного права.

Ключевые слова: права ребенка, право ребенка на защиту от всех форм насилия в Украине, признаки права ребенка на защиту от всех форм насилия, позитивные и субъективные права.

The article provides a theoretical and legal analysis of the concept and signs of a child's right to protection against all forms of violence in Ukraine. The author's notion of the legal category "child's right to protection from all forms of violence" is formulated; the main features of this right are examined in relation to the views of various authors on the rights of the child in the field of the theory of modern law.

Key words: rights of the child, right of the child to protection against all forms of violence in Ukraine, signs of the child's right to protection against all forms of violence, positive and subjective rights.